

kronikk

Skriv til Dagbladet,
Kulturredaksjonen,
Pb 1184 Sentrum
0107 OsloFaks 22 31 05 00
E-postadresse:
Kronikk@dagbladet.no

Pryser tar fortsatt feil

Under overskriften «Fortsatt feil hos Ottosen» i Dagbladet 15. januar 1997 fortsetter Pryser sin fortelling om infiltrasjonen av motstandsorganisasjonen på Vestlandet, om Gulbrandsen og om infiltrasjonen av etterretningsgruppen Theta.

Kristian Ottosen

På denne bakgrunn foreslår jeg for Pryser at vi av plasshensyn lar utgangspunktet for vår avisdebatt, nemlig Ula-teig-saken og feilene i prosjektet Nordmenn i fangenskap 1940-45 ligge. De feil som måtte forekomme i det verk jeg har ansvaret for, vil selvsagt bli rettet opp – med Pryser og andres hjelp.

Min hensikt med dette innlegg er å forsøke å kaste lys over hva som virkelig skjedde på Vestlandet sommeren og høsten 1942, der Pryser og jeg er meget uenige.

Trodde Pryser ville godta min fremstilling

Pryser fremstilling er:
1. En norsk sjøoffiser gikk i tysk tjeneste og infiltrerte i 1942 en motstandsorganisasjon på Vestlandet.

2. Den samme sjøoffiser infiltrerte også etterretningsgruppen Theta, der jeg var en av aktørene.

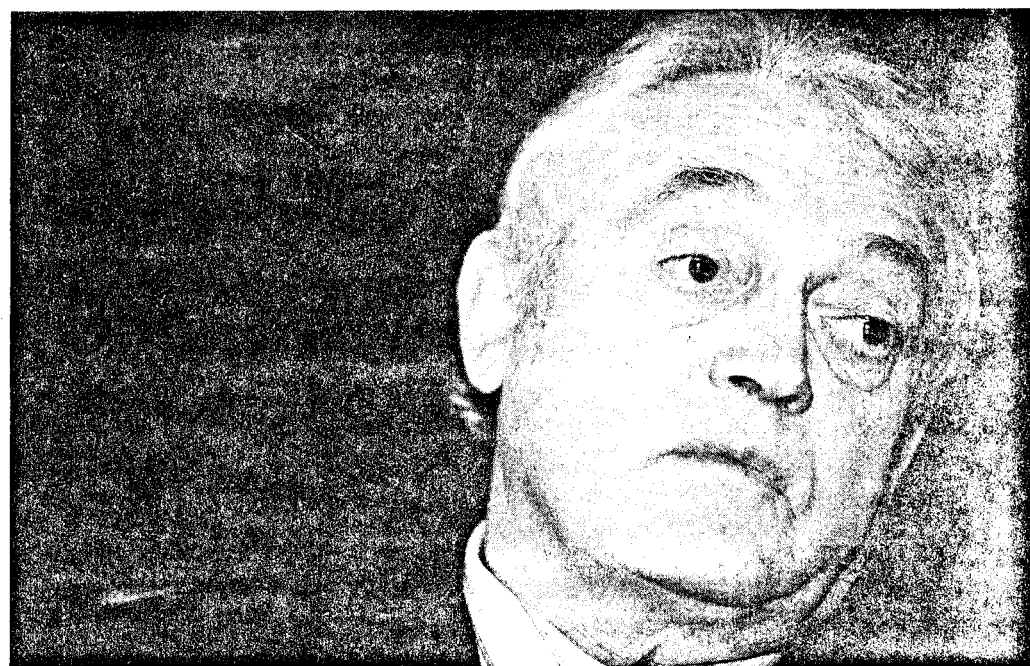
3. Denne infiltrasjonsvirksomhet førte til min arrestasjon i juni 1942.

Pryser presenterer sjøoffiseren under fullt navn. Jeg er for min del i tvil om dette er forenlig med det regelverk som gjelder for innsyn i Landssvikarkivet i Riksarkivet. Jeg bruker i det følgende derfor sjøoffiserens dekknavn hos Abwehr.

Dette dekknavn var Gulbrandsen.

Altså: Gulbrandsen infiltrerte under dekke av å være «god nordmann» en norsk motstandsorganisasjon på Vestlandet. Her har jeg ingen innvendinger mot Pryser fremstilling. Det er først når Pryser forteller at Gulbrandsen også infiltrerte Theta, som igjen førte til min arrestasjon, at jeg forsøker å fortelle Pryser at han tar feil.

Sant å si hadde jeg ventet at Pryser ville akseptert min fremstilling av saken. Men hva skjjer? I et nytt innlegg i Dagbladet 15.1.97 turer Pryser frem: Han vil i sin kommende bok dokumentere alle de tre ovennevnte punkter. Han avfeier boken «Theta-Theta» som jeg skrev i 1983 der Gulbrandsens virksomhet er omtalt, som dårlig historisk håndverk, og han anbefaler meg å studere det han kaller for «primærkilder», nemlig dokumentene i Gulbrandsens landssviksak, og å lese Ragnar Ulsteins

Kristian Ottosen.
Foto: ODD WENTZEL

bind II av verket «Etterretningstjenesten i Norge 1940-45» fra og med side 71.

Jeg har fulgt Pryseres råd. Jeg har vært i Riksarkivet og gått grundig gjennom samtlige dokumenter i Gulbrandsen-saken, og jeg har lest Ulsteins bok. Det vil neppe overraske Pryser når jeg forteller ham at begge disse kilder er kjent stoff for meg fra før.

Men som sagt: Jeg har fulgt hans råd – og har studert kildene på nytt.

Når det gjelder Ulsteins bok har jeg bare den bemerkning at man helst bør begynne leningen på side 68 istedenfor side 71, som Pryser anbefaler. Ulsteins beskrivelse av hendene der både Gulbrandsen, Theta og jeg selv figurerer, er etter min mening historisk korrekt.

Så tilbake til mappen i Gulbrandsen-saken i Riksarkivet. I mappen finnes bl.a. en liste, utarbeidet av Bergen politikkammer i 1946. Denne listen inneholder over 40 navn på nordmenn som ble arrestert sommeren 1942 i den såkalte Bonnevie-saken. Dette var også en stygg infiltrasjonssak. Men Abwehr-agenten her var en islandsk statsborger og arbeidet uavhengig av Gulbrandsen.

Betegnelsen «Bonnevie-saken» stammer fra en av aktørene, student Rolf Bonnevie, som ble arrestert i juni 1942, deportert til Natzweiler i oktober 1943 og døde der 11. juni 1944.

I Gulbrandsens mappe finnes også en annen liste, også utarbeidet av Bergen politikkammer. Den forekommer i to versjoner, begge med 15 navn. Begge versjonene gjelder Gulbrandsen-saken. Mitt navn forekommer i begge sistnevnte lister.

I en oppsummering av saken foretatt av en politiinspektør ved Bergen politikkammer, er mitt navn koblet til Gulbrandsens virksomhet. I et par av vitneforklaringene vil man også finne mitt navn. Jeg finner det helt naturlig at mitt navn forekommer i Gulbrandsen-mappen. Det skulle da også bare mangle.

I mappen vil man også finne min vitneforklaring i landssviksaken mot Gulbrandsen. Jeg ble i sin tid anmodet av Bergen politikkammer om å gi en beediget erklæring om Gulbrandsens virksomhet som infiltratør og desinformant. Grunnen til at jeg ble bedt om dette var at kronvitnet i saken, marinekaptein Johan Hellem, omkom i en flyulykke på vei fra Stockholm til Skottland 17. desember 1943, hvilket Pryser helt riktig påpeker.

Det var nemlig meg som fikk i oppdrag å fortelle Thetas kontaktmann i motstandsorganisasjonen, Hellem, at Gulbrandsen var i tysk tjeneste. Et telegram fra London til Theta fortalte dette. Alt dette står å lese i dokumentene i Riksarkivet.

Av disse dokumenter trekker så Pryser den slutning at Gulbrandsen hadde lykket i å infiltrere Theta. Dette er med respekt å melde det rene tøv. Gulbrandsen var ikke engang i nærheten av Theta. Og Theta ble da heller aldri infiltrert.

I sitt innlegg i Dagbladet 15. januar synes Pryser selv å være kommet i tvil om påstanden om at Gulbrandsen infiltrerte Theta kan være riktig, og faller derfor tilbake på «Bonnevie-saken». Jeg vil gjerne gjøre det klart for Pryser at isledningen som infiltrerte «Bonnevie-gruppen» var like langt fra Theta som Gulbrandsen var det.

At Abwehr og Gestapo var kjent med at det i Bergen var en radiosender som fra årsskiftet 1941-42 sendte regelmessige telegrammer til England, er ingen hemmelighet for dem som har beskjeftiget seg med okkupasjonshistorien. Allerede i januar 1942 gjorde Abwehr store

Historikeren Tore Pryser og veteranen Kristian Ottosen er fortsatt uenige om hva som skjedde rundt arrestasjonen av Ottosen. Her dokumenterer Ottosen sin framstilling.

anstrengelser for å peile inn Theta. Dette førte til at Thetas kurer Bjarne W. Thorsen måtte ta en ny tur over Nordsjøen med en ny krystall til Thetas sender. Dette er i detalj beskrevet i «Theta-Theta». At man fra engelsk side var fullstendig klar over at tyskerne ikke var kommet ett skritt nærmere Theta etter min arrestasjon, dokumenteres best ved at både Thetas sjef, Jan Dahm, og kureren Bjarne W. Thorsen høsten 1942 var klare til å forlate Peterhead i Skottland med Bergen som mål. Med nytt utstyr, nye koder og nye ressurser var de klare til å gjenoppta kontakten med de øvrige av Thetas

medlemmer, som alle var uberørt av arrestasjonene sommeren 1942, og gjenoppta driften av Theta.

Da var det den tyske razzia på Bryggen fant sted.

Via Thetas kodeekspert, Wenche Stenersen (nå Holm), som på dette tidspunkt befant seg i Stockholm og som omgavde ble varslet om at Thetas hovedkvarter var oppdaget, ble London alarmert. Jans og Bjarnes tilbakereise til Bergen ble stoppet. Her stopper også historien om Thetas virksomhet.

Men kanskje kan jeg i denne fastlåste situasjon få gi professor Pryser et råd: Hvorfor ikke gå til primærkildene? Hvorfor ikke snakke med de gjenværende medlemmer av Theta-gruppen? De er alle oppgående og åndsfriske. Jeg tilbyr meg herved å hjelpe til med navn, adresse og telefonnummer til samtlige. Og hvorfor ikke avlegge åstedet et besøk – enten det nå gjelder selve Thetarommet i Enhjørningsgården på Bryggen i Bergen – det er i dag i nyaktig den stand det var da det ble oppdaget okkupasjonsmakten – eller besøke de ulike stedene i Bergen der Thetas telegrafist tikkert ut telegrammene til «Home Station», og mottok innkommende telegrammer.

Kanskje dette kan gi bedre innsyn i selve motstandskampen?

krigslitteratur

I denne kronikken dokumenterer Kristian Ottosen nærmere omstendighetene rundt egen arrestasjon og Theta-gruppen. Han har fulgt Pryseres råd og undersøkt de samme kildene som Pryser, men for ham har det ført til at han fastholder egen framstilling av saken. Med dette avslutter vi denne debatten mellom historikeren og veteranen på kronikkplass.

Tidligere kronikker:

22. desember

Tore Pryser: «Feil i okkupasjonslitteraturen».

Essens: Det er mange feil i okkupasjonslitteraturen. I Kristian Ottosens bok «Nordmenn i fangenskap» har tyske agenter fått plass i oversikten over norske motstandfolk.

9. januar

Kristian Ottosen: «Feil i okkupasjonslitteraturen».

Essens: Vil selvfølgelig rette feil i fangeregistret, men Pryser tar fullstendig feil om arrestasjonen av Ottosen.

15. januar

Tore Pryser: «Fortsatt feil hos Ottosen».

Essens: Pryser fastholder at Kristian Ottosen ble arrestert som følge av en Abwehr-agents virksomhet. Ottosen tar derfor feil om sin egen arrestasjon.